

EĞİTİM DÜZEYİNİN İŞSİZLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN KARŞILAŞTIRILMASI

EFFECT OF EDUCATION LEVEL ON UNEMPLOYMENT: COMPARISON OF DEVELOPED AND DEVELOPING COUNTRIES

*Erdem BAĞCI**

Öz

Bütün toplumlarda, işsizlik önemli bir makroekonomik sorundur. Çünkü işsizliğin sadece ekonomik sonuçları yoktur, aynı zamanda sosyal boyutları vardır. Bu nedenle işsizlikle mücadele için otoriteler ekonomik ve sosyal politikalar oluşturmak zorundadırlar. Bu bağlamda, eğitim düzeyini yükseltmek işsizliği azaltmaya yönelik önemli bir politikadır. Bu durumda, önemli bir soru karşımıza çıkmaktadır; "aynı eğitim politikaları farklı ülkelerde aynı sonuçları verir mi?" Bu sorunun cevabını bulmak için, bu çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada, literatür incelenerek, işsizlik ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen yirmi adet çalışma incelenmiştir. Gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalar, eğitim düzeyi artışının işsizliği azalttığı tespit edilirken, gelişmekte olan ülkelerde yapılan çalışmalarda ise eğitim düzeyi artışının işsizliği azaltmadığı tespit edilmiştir. Nitekim gelişmiş ülkelerde eğitim durumuna göre işsizlik trendleri incelenmiştir ve eğitim düzeyi ile işsizlik arasında negatif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde, gelişmekte olan ülkelerde eğitim durumuna göre işsizlik trendleri de incelenmiştir. Eğitim düzeyi daha yüksek olan bireylerde işsizlik oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, İstihdam, Eğitim, Gelişmiş ülkeler, Gelişmekte olan ülkeler,
JEL Sınıflaması: B22, E20 ,E24

ABSTRACT

In all societies, unemployment is a major macroeconomic problem. However, the unemployment does not only have economic consequences, but also social dimensions. For this reason, authorities have to establish economic and social policies to combat unemployment. In this context, raising the level of education is an important policy to reduce unemployment. In this case, an important question emerges; "do the same educational policies give the same results in different countries?" This work has been done to find the answer to this question.

In this study, twenty studies investigating the relationship between unemployment and education level were examined by reviewing the literature. Studies conducted in developed countries have found that increasing education level reduces unemployment while studying in developing countries does not reduce unemployment by increasing education level. Thus, unemployment trends have been examined in developed countries according to their educational status and it has been found that there is a negative relation between education level and unemployment. Similarly, unemployment trends in developing countries have been examined by educational status. It has been found that the unemployment rate is higher in the higher education level.

Keywords: Unemployment, Employment, Education, Developed Countries, Developing Countries,
JEL Classification: B22, E20 ,E24

• Yrd. Doç.Dr. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İngilizce İşletme Bölümü Öğretim Üyesi, ebagci@gelisim.edu.tr

1. GİRİŞ

Makroekonomik sorunların başında gelen işsizlik, bütün Dünya’da önemini korumaktadır. İşsizliği sadece ekonomi açısından olumsuz sonuçları yoktur, aynı zamanda toplumsal açıdan da önemli sonuçları vardır. Bu nedenle işsizlikle mücadele, toplumların çekirdek kurumlarından olan ailede başlamaktadır. Bu nedenle bilinçli anne ve babalar çocuklarının geleceklerini güvence altına almak için eğitime önem vermektedirler. Eğitim gerçeğini önemseyen ülkeler de eğitim politikalarını gelecek nesillerin ihtiyaçlarına göre oluşturmaktadırlar.

Eğitim ile işsizlik arasındaki ilişkinin tartışılması yeni bir durum değildir. Nitekim bu konuda yazılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerde eğitim düzeyi ile işsizlik oranları arasında negatif bir ilişki olduğu birçok çalışmada ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın konusunu eğitim düzeyi ile işsizlik ilişkisinin gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler karşılaştırıldığında bir farklılık arz edip etmediğidir. Bu bağlamda çalışmada öncelikle işsizliği ve eğitim ilişkisine yönelik teorik yaklaşımlar incelenmiştir. Daha sonra eğitim düzeyinin işsizlik üzerindeki etkisini konu edinen literatür incelenmiştir. Literatür incelenmesi sonucu yapılan çalışmaların gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde farklı sonuçlar tespit ettikleri görülmüştür. Diğer bir ifade ile gelişmekte olan ülkelerde yapılan çalışmalarda, eğitim düzeyinin yüksekliğinin işsizliği azaltmadığı görülürken, gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalarda ise tam tersine, eğitim düzeyinin yükselmesinin işsizliği azalttığı görülmüştür. Ayrıca, bu çalışmada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde eğitim durumuna göre işsizlik trendi hesaplanmıştır ve elde edilen sonuçların literatür çalışmalarını teyit ettikleri tespit edilmiştir. Çalışmanın sonunda, gelişmekte olan ülkelerde eğitim düzeyinin işsizliği neden azaltmadığı tam tersi, eğitimlilerin işsiz kalma istimallerinin neden daha yüksek olduğu üzerinde durulmuştur.

2. LİTERATÜREL BAKIŞ VE TEORİK YAKLAŞIMLAR

2.1 Teorik Yaklaşımlar

Ekonomi teorilerinin işsizliğe bakışında, Klasik ve Keynesyen teoriler olmak üzere iki temel görüş vardır. Klasik görüşe göre emek piyasasında tam istihdam vardır. İstem dışı işsizlik yoktur, var olan işsizlik doğal işsizlik düzeyidir ve isteğe bağlıdır. Diğer bir ifade ile mevcut koşullarla çalışma arzusunda olmayanlardan oluşmaktadır. Keynesyen görüşe göre ise, işsizliğin nedeni talep yetersizliğidir, emek piyasasındaki arz mevcut emek talebi ile karşılanmamaktadır. Bu durum çevrimsel işsizliği doğurmaktadır. Emek piyasası yeterince etkin değildir, tam istihdam süreklilik arz etmemektedir. Genel olarak eksik istihdam ortamı oluşmaktadır (Lipseý, Courant, Purvis ve Steiner, 1992:705-709)

Gelişmiş ülkelerde genel olarak görülen işsizlik iki türdür, bunlardan ilki çevrimsel diğeri ise doğal işsizliktir. Çevrimsel işsizlik ekonominin resesyona girmesiyle ortaya çıkarken, doğal işsizlik emek piyasasından ve hükümetlerin yaptığı düzenlemelerden kaynaklanmaktadır. Çevrimsel işsizlik ile mücadelede temel olarak Keynesyen politikalar önerilmektedir. Özellikle ekonominin resesyondan çıkışı için genişleyici maliye politikasıyla, bütçe açığı verilerek, iş imkânlarının oluşturulması söz konusu işsizlikle mücadele için önerilmektedir. Doğal işsizlik ise teorik olarak ele almak, açıklamak ve doğal işsizlik ile mücadele politikaları önermek kolay olsa da uygulamada zordur. Çünkü doğal işsizlik hükümetlerin sosyal yardımlar, işsizlik ödenekleri, iş güvenceleri ve çalışma hayatıyla ilgili aldıkları iyi niyetli kararlar ve yapılan düzenlemeler, iş âleminin istihdam kararlarını negatif yönde etkileyebilir. Bu durum doğal işsizliğe yola açmaktadır (Lipseý,Courant, Purvis ve Steiner, 1992:708). Gelişmekte olan ülkelerde görülen işsizlik türü ise ağırlıklı olarak yapısal işsizliktir. Yapısal işsizlik genel olarak iş talebi ile emek talebinin eş anlı gerçekleşmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumun nedenleri, nitelikli emek yetersizliği, gerek teknoloji gerekse de toplumsal değişme ve gelişmelere bağlı olarak bazı endüstri kollarında meydana gelen değişimler sonucu bazı mesleklerin kaybolmasıyla oluşan işsizliğin yeni iş alanlarına uyum sağlayamaması gibi gelişmelerdir (Ülgener,1991). Diğer bir ifade ile, yapısal işsizlik, ekonomideki işlerin doğasından, sosyal alışkanlıklardan, işgücü piyasasındaki kurumlardan, firmaların ve işgücü piyasasının anatomisinden kaynaklanmaktadır(Dornbusch ve fischer, 1998: 511-512). Yüksek düzeyde eğitim almak yapısal işsizliği azaltır, çünkü örgün eğitim görenler yeni iş süreçlerine hazır olanlar ile eğitimsiz ve hazırlıksız olanlara göre iş bulmakta daha fazla şansa sahiptirler. Çalışanların eğitimi arttıkça istihdamın istikrarı artmakta, eğitimli ve vasıflı çalışanlar arasındaki işsizlik oranı daha düşük düzeyde olmaktadır (Weisberg ve Meltz,1999:643-853).

2.2 Literatürel Bakış

Eğitim düzeyi ile işsizlik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaları, eğitimin işsizliği azalttığı veya azaltmadığı olmak üzere iki kategoride incelemek mümkündür;

Eğitimin işsizliği azalttığına dair tespitlerde bulunan çalışmalar;

- Eğitim, istihdam ve işsizlik ilişkilerini konu alan bir çalışmada, eğitim düzeyi ile işgücüne katılım düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğu, eğitimin işsizlik riskini azalttığına dair tespitler yapılırken, eğitim düzeyi yüksek OECD ülkelerinde de yüksek işsizliğin olmasının eğitimin işsizliği azalttığına dair düşüncenin tartışmalı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca işsizliğin sadece eğitim ile açıklanamayacağı birçok değişkene bağlı olduğu belirtilmiştir (Kavak,1997:21-26).
- Eğitim ve büyümenin genç işsizliğe etkisini inceleyen bir çalışmada, yüksekokullaşma artışının genç işsizliği azalttığı tespit edilirken, en fazla işsizliğin ise mesleki eğitim mezunlarında olduğu belirlenmiş ve nedeni ise işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun mesleki yeterlilikte eğitim almamaları olarak belirtilmiştir (Sayın, 2011: 33-53)
- Gençlerin işsizlik sorunu adıyla yapılan bir çalışmada, eğitim düzeyi düşük olan genç grup arasında işsizliğin daha fazla olduğu belirtilmiştir. Ayrıca eğitim ile çalışma hayatı arasındaki uyumsuzluğun da işsizliğe neden olduğu belirtilmiştir (Ekin,1980:39-50).
- Avrupa Birliği (AB) ekonomik döngüsünde, işsizlik ile eğitim ilişkisini konu almış bir çalışmada, eğitim ile işsizlik arasındaki korelasyonun zayıf olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar eğitim düzeyi işsizlik üzerinde yeterli düzeyde etkili olmasa da, bazı Avrupa ülkelerinde bu etkinin önemli düzeyde olduğu da belirtilmektedir. Çalışmanın sonunda AB ülkelerinde ekonomik döngü ve emek piyasasının özellikleri dikkate alınarak eğitim politikalarının yeniden şekillendirilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur (Snieskaa, Valodkienec, Daunorienec ve Draksaited, 2015:211-216).
- Gençlerin işsizlik riskinin eğitsel başarı ile nasıl ilişkili olduğunu, bu ilişkinin eğitim ve istihdam sistemini kurumsal anlamda nasıl şekillendirdiğini konu alan bir çalışmada, Almanya, Fransa ve Birleşik Krallık karşılaştırmalı bir bakış açısı ile analiz edilmiştir. Bu çalışmada “Eğitim seviyesi ve mesleki özgünlük kazanma derecesi, kişinin iş teklifi alma şansı açısından farklılık yaratır” hipotezi test edilmiştir. Çalışma sonucunda; eğitim, mesleki özgünlük sağladığı ölçüde işsizliği azalttığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, eğitim mesleki yeterlilik ve özgünlük sağlıyorsa, gençlerin işsizlik düzeyi ile eğitim düzeyi doğrudan ilişkilidir (Brauns, Gangl, Scherer, 1999).
- Avrupa Birliği üyesi ülkelerin PISA test sonuçları ile ilgili ülkelerin genç işsizlik oranları arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışmada, eğitim kalitesi yüksek olan ülkelerin genç işsizliğinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Özcan, Tepekule ve Kayalidere, 2016 : 89-113).
- Yirmi altı Avrupa ülkesini kapsayan ve yükseköğretim sisteminin yapısının ve işgücü piyasası politikalarının bireylerin işsiz kalma riskine etkisini araştıran bir çalışmada, eğitim sistemi ve düzeyinin işsizlik riskini etkilediği tespit edilmiştir (Tarvid, 2010: 87-96).
- Yükseköğretim ile bölgesel işsizlik sorunu arasında bir ilişkinin olup olmadığını inceleyen bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, üniversite eğitiminin bölgedeki işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi ve mezunlar için yeterli düzeyde yatırımların yapılması durumunda, eğitim seviyesinin artırılması, bölgesel işsizlik sorunu için etkili bir çözüm olarak görülebileceği belirtilmiştir. (Hunady ve Pisar, 2016 : 157-167).
- Batı Almanya’da 1970’lerden günümüze eğitim ile işsizlik riski arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışmada, mesleki açıdan nitelikli eğitim veren okullardan mezun olanların, genel eğitim gören okuldan mezun olanlara göre göreceli olarak daha düşük işsizlik riski taşıdıkları belirtilmektedir (Klein, 2015 : 2-40).
- Letonya’da; eğitimin, işsizlik oranı ve gelir miktarı üzerindeki etkisini inceleyen bir çalışmada eğitim düzeyinin artışının çalışanların gelirlerini artırdığı gibi işsizliği de düşürdüğü tespit edilmiştir (Lavrinovicha, Lavrinenko ve Treinovskis, 2015: 3824 – 3831)
- Emek çalışmaları enstitüsü (The Institute for the Study of Labor -IZA) çalışmalarından biri olan eğitimin işsizlik ve yeniden iş bulma üzerindeki etkilerini araştıran çalışmada, eğitimin işsizlerin yeniden istihdam oranlarını önemli ölçüde artırdığı tespit edilmiştir (Riddell ve Song, 2011:1-38).

- 2002 – 2014 arası yılları kapsayan farklı eğitim düzeyinde işten çıkış nedenlerini konu alan Belçika’da yapılan bir araştırmaya göre, yüksek eğitimlilerin işten ayrılış oranları düşük eğitimlere göre düşük olduğu tespit edilmiştir (Novella ve Duvivier, 2015:10-15).
- Güney Kore’de mesleki eğitimin bir istihdam stratejisi olarak görülerek, eğitim sistemi oluşturulmuş ve yıllar itibariyle eğitim sistemi ülkenin ekonomik gelişimi doğrultusunda revize edilmiştir. Nitekim 1967 yılında mesleki eğitim yasası ile fabrika içi eğitimin desteklenmesi sağlanmıştır. 1974 mesleki eğitim özel önlemler yasası ile 1976 temel mesleki eğitim yasası ve mesleki eğitim fabrika içi eğitim zorunlu hale getirilmiş, teşvik fonu ve vergi sistemi ile desteklenmiştir. 1987 temel mesleki eğitim yasası çıkarılarak mesleki eğitim yaygınlaştırılmış ve 1995 yılında çıkarılan istihdam sigortası yasası ile eğitim yoluyla işsizlerin sosyal güvenlik ağına dâhil edilmeleri sağlanarak işsizlerin yapısal işsizliğe neden olmaları önlenmiştir (Çevik, 2015: 69-92).

Eğitimin işsizliği azaltmadığına dair tespitte bulunan çalışmalar;

- Makedonya’da ülke yönetimi işsizliğin azaltılması için eğitim düzeyinin artırılmasını önemsemiş ancak yapılan çalışmada, eğitim düzeyinin yükselmesinin işsizliği azaltmadığı görülmüştür. Çalışmada, eğitim politikasının emek kalitesinin geliştirilmesine ve işgücü piyasasının ihtiyacına göre şekillendirilmesi gerekliliği tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal, çalışma ve eğitim politikaları arasındaki çelişkileri azaltmak için ana kurumlar arasında koordinasyonun artırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu koordinasyon sayesinde tutarlı, stratejik, düzenli, gerçekçi, hızlı ve zamanında cevap verebilecek politikalar ve planlamaların geliştirilebileceği ve uygulanabileceği belirtilmiştir (Kostova ve Kotevska, 2011:251-266).
- Yükseköğretimin Avrupa'daki işsizlik üzerindeki etkisini inceleyen bir çalışmada eğitim seviyesi ile çalışma alanlarının uyumlaştırılması durumunda Avrupa'nın karşılaştığı işsizlik sorunuyla başa çıkabileceği belirtilmektedir. Ayrıca eğitimin kısa vadeli işsizliği azaltma etkisi uzun vadeli işsizliği azaltmaya oranla daha etkili olduğu belirtilmiştir (Núñez ve Livanos, 2010: 1-29).
- İstihdam maliyetleri, eğitim ve işsizlik arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışmada ise, az gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin eğitilmiş bireyleri de vurduğu belirtilmiştir. Ayrıca, eğitim düzeyi ile istihdam maliyetleri arasında bir ilişki olmadığı, istihdam maliyetinin tamamen yetenek ve vasıflı olup olmamak ile ilgili olduğunun altı çizilmiştir (Raies ve Mimoun, 2016: 1-11).
- Türkiye’de işsizliğin sosyo-ekonomik belirleyicilerini konu alan bir çalışmada, eğitimsiz bireylerin eğitilmiş bireylere oranla işsiz kalma olasılığının daha düşük olduğu tespit belirtilmiştir. Bununla birlikte, deneyim ve tecrübe arttıkça işsiz kalma olasılığının azalmadığı da belirtilmiştir (Selim, Kırgel, Çelik ve Yazıcıoğlu, 2014 : 1-26).
- Sri Lanka’daki üniversite eğitim kalitesinin emek piyasası üzerindeki etkileri inceleyen bir çalışmada, işsizliğin nedeni, iş piyasasındaki beklenti ile mezunlar tarafından kazanılan beceriler arasındaki uyumsuzluk olarak açıklanmıştır. Çalışma neticesinde üniversite eğitimi kalitesi ile işgücü piyasası arasında artan uyumsuzluk nedeniyle eğitim kalitesinin artışı işsizliği azaltmadığı belirtilmiştir (Rajmohan ve Abeysekera, 2016: 71-76).
- Türkiye’de 1960-2007 dönemini kapsayan veriler kullanılarak yükseköğretim ile işsizlik arasındaki eş bütünleşme ve nedensellik ilişkisini ele alan bir çalışmada, işsizliği arttıran nedenlerden birinin yükseköğretim mezunları olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak Türkiye’deki işsizliğin kısa vadede iş piyasasının sorunlarının çözülmesi için bir araç olarak yükseköğrenimin kullanıldığı ve bunun da uzun vadede işsizliği daha da arttırdığı belirtilmiştir (Erdem ve Tugcu, 2012: 299-309).

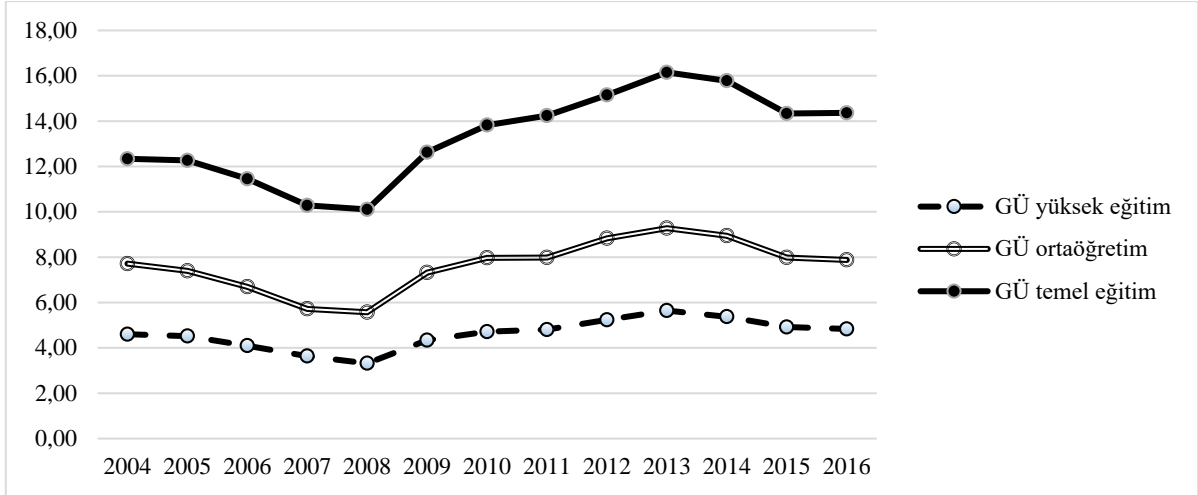
Literatür incelendiğinde, gelişmiş ülkelerde eğitim düzeyinin işsizliği azalttığı ancak, gelişmekte olan ülkelere azaltmadığı anlaşılmaktadır. Buna ek olarak kaliteli eğitimin işsizliği azalttığı anlaşılmaktadır.

3. GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞSİZLİK TRENDİ

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerinden literatürde gelişmiş ülkeler (Avusturya, Avustralya, Belçika, Kanada, Fransa, Danimarka, İtalya, Norveç, Polonya, İspanya, İsviçre, İsveç, Çek Cumhuriyeti ve ABD) ve gelişmekte olan ülkeler (Arnavutluk, Arjantin, Ermenistan, Azerbaycan, Bermuda, Butan, Brezilya, Şili,

Kolombiya, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Mısır, El Salvador, Etiyopya, Gürcistan, Guatemala, Hong Kong, Çin, Endonezya, İsrail, Kazakistan, Kosova, Kırgızistan, Makedonya, Malezya, Meksika, Moldova Cumhuriyeti, Moğolistan, Panama, Peru, Filipinler, Rusya Federasyonu, San Marino, Sırbistan, Güney Afrika, Sri Lanka, Tanzanya, Birleşik Cumhuriyeti, Ukrayna, Uruguay Venezuela, Bolivya ve Türkiye) olarak kabul gören ülkelerin işsizlik oranlarının ortalaması alınarak; Grafik -1'de 15-64 yaş arası gelişmiş ülkelerdeki işsizlerin eğitim durumuna göre trendi sunulmuştur.

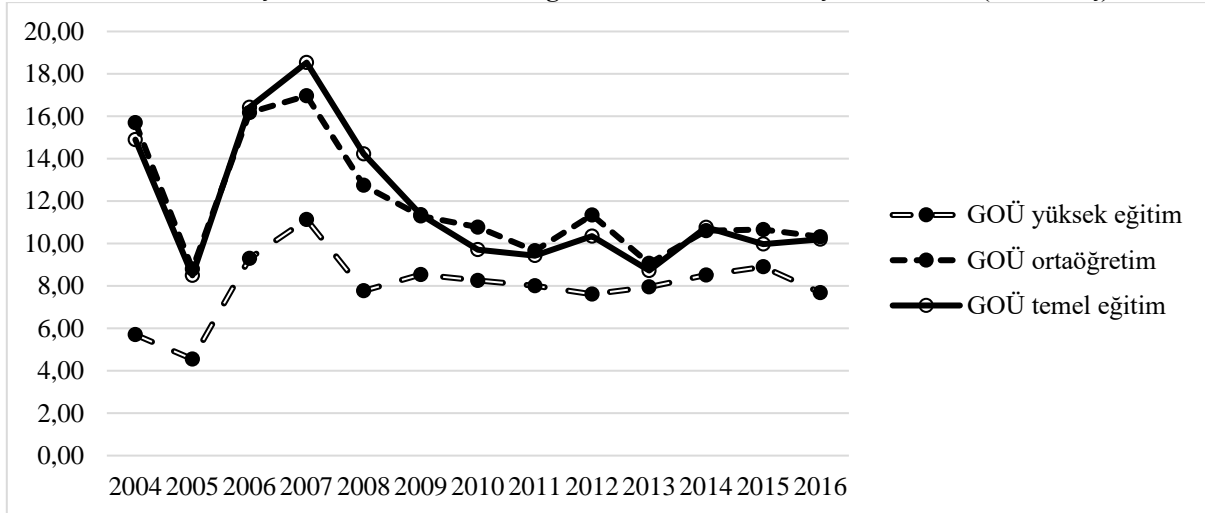
Grafik -1 : Gelişmiş Ülkelerde Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Trendi (15-64 Yaş)

Kaynak: İLO istatistiklerinden ortalamalar hesaplanmıştır. <http://www.ilo.org>

Grafik -1 incelendiğinde; gelişmiş ülkelerde eğitim düzeyi (ön lisans ve üstü) yüksek olanların işsizlik oranı orta düzey (lise ve dengi) eğitim görenlere, orta düzey eğitim görenlerin ise temel düzey (ilköğretim) eğitim görenlere göre daha düşük düzeyde seyretmektedir. Hatta temel düzeyde eğitim görenlerin işsizlik eğiliminin yükselişte olduğu görülmektedir.

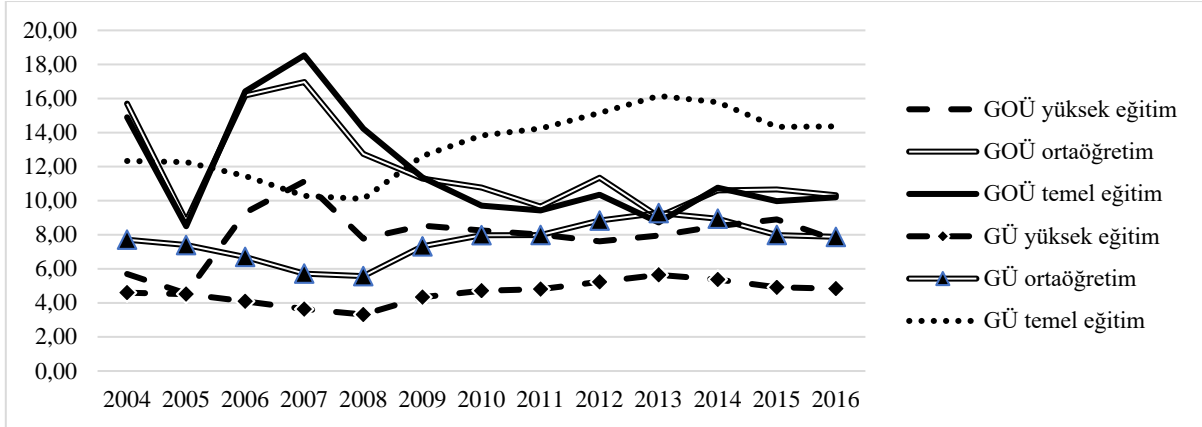
Grafik-2 Gelişmekte Olan Ülkelerde Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Trendi (15-64 Yaş)

Kaynak: İLO istatistiklerinden ortalamalar hesaplanmıştır. <http://www.ilo.org>

Grafik-2 incelendiğinde; Gelişmekte olan ülkelerde eğitimin işsizliği tam olarak ayırtmadığı görülmektedir. Her ne kadar yüksek eğitimlilerin işsizlik trendi temel ve ortaöğretim düzeyinde eğitim görenlere göre düşük düzeyde seyretse de 2008 ve 2009 yıllarından sonra yüksek eğitimlilerdeki işsizlik düzeyi ortaöğretim ve temel eğitimlilerin işsizlik düzeyi birbirine çok yaklaşmıştır. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde işsizlik düzeyi ile eğitim düzeyi arasında olmasına gereken negatif ilişkinin azaldığını göstermektedir. Nitekim grafikten de anlaşıldığı gibi orta öğretimlilerdeki işsizlik düzeyinin temel düzeydeki işsizliği aştığı da görülmektedir.

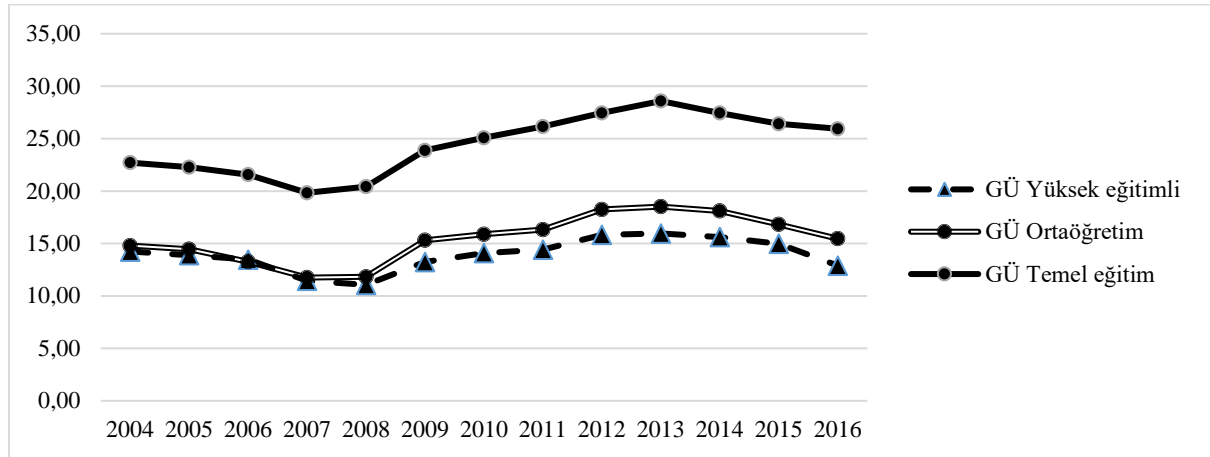
Grafik-3: GOÜ İle GÜ'deki Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Trendi (15-64 Yaş)

Kaynak: İLO istatistiklerinden ortalamalar hesaplanmıştır. <http://www.ilo.org>

Grafik -3 incelendiğinde, gelişmekte olan ülkelerde yüksek eğitimlilerin işsizlik düzeyi 2005 yılında gelişmiş ülkelerle aynı düzeyde iken, sonraki yıllarda gelişmekte olan ülkelerde yükseköğretimlilerin işsizlik düzeyi gelişmiş ülkelerin işsizlik düzeyini aştığı görülmektedir. Orta öğretimlilerdeki işsizlik düzeyi ise, 2013 yılına kadar gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere göre çok daha yüksek düzeyde iken, 2013 yılında gelindiğinde her iki grup ülkelerdeki orta öğretimli işsizlik düzeyi birbirine yakınlaşmıştır. Temel eğitimlilerin işsizlik düzeyi ise, 2008 yılına kadar gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek iken, 2008 yılından sonra gelişmiş ülkelerde temel eğitimlilerin işsizlik düzeyi gelişmekte olan ülkelerdeki işsizlik düzeyini aştığı görülmüştür. Grafik-3 genel olarak, eğitim düzeyi yükseldikçe, gelişmiş ülkelerdeki işsizlik düzeyinin düştüğü ancak gelişmekte olan ülkelerde aynı etkinin görülmediğini göstermektedir.

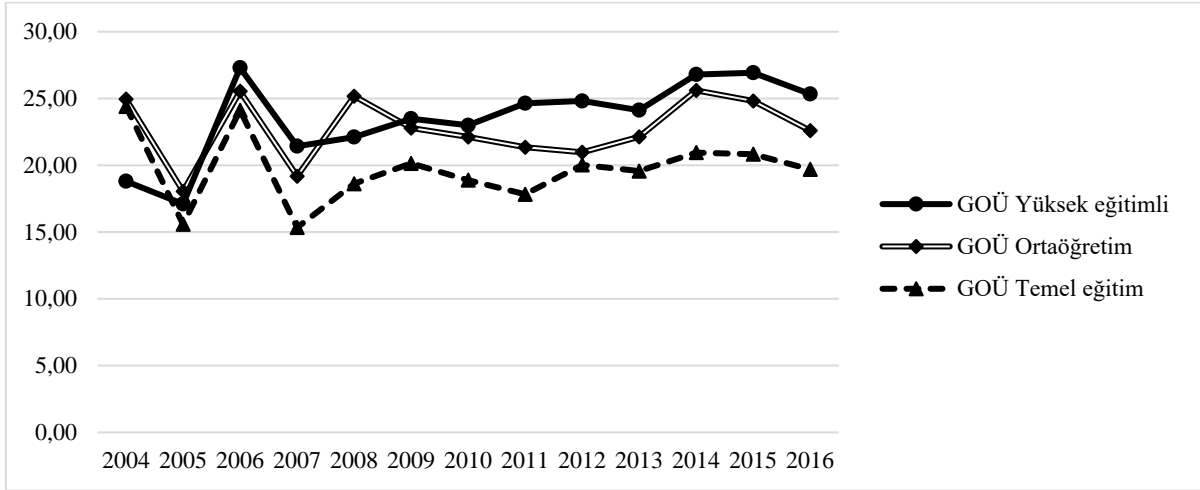
Grafik-4: Gelişmiş Ülkelerde Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Trendi (15-24 Yaş)

Kaynak: İLO istatistiklerinden ortalamalar hesaplanmıştır. <http://www.ilo.org>

Grafik -4 incelendiğinde, gelişmiş ülkelerde genel işsizlik düzeyinde olduğu gibi genç işsizlik düzeyinde de eğitim düzeyi arttıkça işsizliğin azaldığı görülmektedir. Her ne kadar 2008 yılında orta öğretimlilerin işsizlik düzeyi ile yüksek öğretimlilerin işsizlik düzeyi aynı olsa da, sonraki yıllarda yüksek öğretimlilerin işsizlik düzeyinin daha düşük düzeylerde seyrettiği görülmektedir.

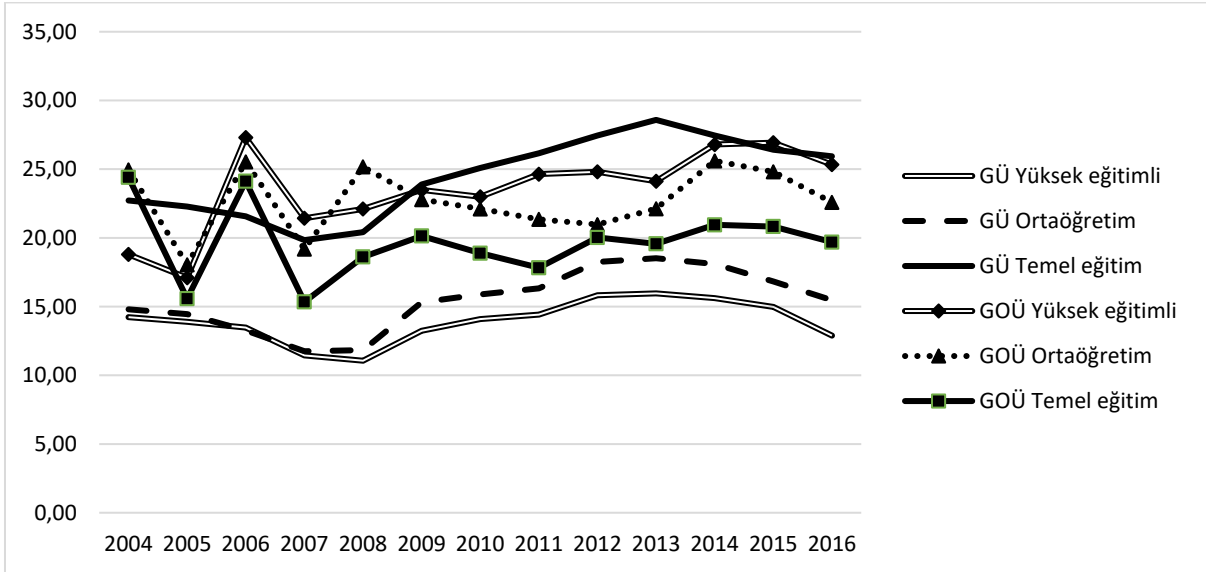
Grafik-5:Gelişmekte Olan Ülkelerde Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Trendi (15-24 Yaş)

Kaynak: İLO istatistiklerinden ortalamalar hesaplanmıştır. <http://www.ilo.org>

Grafik -5 incelendiğinde; Gelişmekte olan ülkelerde eğitim düzeyinin genç işsizlikte de genel işsizlikte olduğu gibi azaltıcı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Tam tersi eğitim düzeyi yükseldikçe gençlerde işsizliğin arttığı görülmektedir. Nitekim grafik-5’den de görüldüğü gibi en düşük işsizlik düzeyi temel eğitimli gençlerde, en yüksek işsizlik düzeyi ise yüksek eğitimli gençlerde.

Grafik-6: GOÜ İle GÜ'deki Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Trendi (15-24 Yaş)

Kaynak: İLO istatistiklerinden ortalamalar hesaplanmıştır. <http://www.ilo.org>

Grafik -6 incelendiğinde, gelişmekte olan ülkelerde yüksek eğitimli gençlerin işsizlik düzeyi diğer eğitim düzeylerindeki genç işsizliğe göre en yüksek düzeyde seyrederken, gelişmiş ülkelerde bu durumun tam tersi, yükseköğretimli gençlerin işsizlik düzeyi diğer eğitim düzeylerinin işsizliğine göre en düşük düzeyde seyretmektedir. Gelişmiş ülkelerde temel eğitimlilerin genç işsizlik düzeyi diğer eğitim düzeylerinin genç işsizliğine göre en yüksek düzeyde seyrederken; gelişmekte olan ülkelerde durum tam tersine, temel eğitimli gençlerdeki işsizlik düzeyinin diğer eğitim düzeylerinin işsizliğine göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Grafik-6 genel olarak, eğitim düzeyi yükseldikçe, gelişmiş ülkelerdeki işsizlik düzeyinin gençlerde de düştüğü ancak gelişmekte olan ülkelerde aynı etkinin görülmediğini göstermektedir. Hatta tam tersi bir etkinin söz konusu olduğu görülmektedir.

4. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE EĞİTİMİN İŞSİZLİĞİ AZALTMAMASININ NEDENLERİ

Gelişmekte olan ülkelerde eğitim düzeyi ile işsizliği konu alan çalışmalar özetlendiğinde eğitimin işsizliği azaltmamasının nedenleri şöyle sıralanabilir;

- Eğitim politikasının emek kalitesinin geliştirilmesine yönelik şekillendirilmemesi (Kostova ve Kotevska, 2011:251-266).
- Eğitim politikasının işgücü piyasasının ihtiyacına göre şekillendirilmemesi (Kostova ve Kotevska, 2011:251-266).
- İş piyasasındaki beklenti ile mezunlar tarafından kazanılan beceriler arasındaki uyumsuzluk (Rajmohan ve Abeysekera, 2016: 71-76).
- Sosyal, çalışma ve eğitim politikaları arasındaki yaşanan koordinasyon eksikliği sonucu çelişkilerin yaşanması (Kostova ve Kotevska, 2011:251-266).
- Okul tabanlı istihdam alanlarının yetersizliği, vasıf uyumsuzluğu, asgari ücret uygulaması ve staj ve benzeri uygulamaların yetersizliği (Kabaklarlı ve Gür, 2010:5)
- Eğitim politikasının kısa vadede işsizliği azaltmak için kullanılması, bu durumun uzun vadede eğitimli işsizlerin sayısını arttırması (Erdem ve Tugcu, 2012: 299-309).
- Gelişmekte olan ülkelerde yüksek eğitim düzeyi gerektiren iş pozisyonlarının yetersizliği, nitekim yapılan bir çalışmada, kalifiyesiz iş pozisyonları için eğitim düzeyi hiç önemli görülmez iken, teknik personel pozisyonu için eğitim kısmen önemli görülmüştür. Çalışmada, eğitim düzeyi sadece yönetim ve mühendislik pozisyonları çok önemli görülmüştür (Özaydın, Metin ve Kurnaz, 2009 : 141 – 170).

SONUÇ

Makroekonomik göstergelerin ve bütün ülkelerin makroekonomik sorunlarının başında gelen işsizlik düzeyi, sorun olmayı sürdürmektedir. Bütün ülkelerde işsizlik sorunu ile ilgili ekonomik politikalar oluşturulmuş ve her geçen gün yeni politikalar üzerinde çalışmalar sürdürülmektedir. İşsizlik sorunu sadece gelişmekte olan ülkelerin sorunu değildir. Aynı zamanda gelişmiş ülkeler için de sorun oluşturmaktadır. Ancak gelişmiş ülkelerde yaşanan işsizlik türü ile gelişmekte olan ülkelerde yaşanan işsizlik türü arasında farklar bulunmaktadır. Nitekim yapılan literatür incelemelerinde, gelişmiş ülkelerde yaşanan işsizlik türü konjonktörel ve doğal işsizlik türünden oluşmakta iken, gelişmekte olan ülkeler de ise yaşanan işsizliğin türü yapısal işsizliktir. Bu nedenle işsizlik ile mücadele de her politika her ülkede aynı sonucu vermemektedir. Nitekim yapılan literatür incelemesi sonucunda, işsizlik ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi konu alan ve gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmaların neredeyse tamamında eğitim düzeyi ile işsizlik düzeyi arasında negatif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde yapılan ve işsizlikle eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmalarda ise tam tersi bir sonucun ortaya çıktığı görülmektedir. Buna ek olarak, bu çalışmada, eğitim düzeyine göre işsizlik verileri hem gelişmekte olan ülkeler için hem de gelişmiş ülkeler için derlenerek, eğitim düzeyine göre, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin eğitim düzeyine göre ortalama işsizlik eğilimleri elde edilmiştir. Çalışmanın sonunda, gelişmekte olan ülkelerde eğitim düzeyinin işsizliği azaltmadığı tam tersi, eğitimlilerin işsiz kalma istimallerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmanın sonunda, literatür verileri de dikkate alınarak, gelişmekte olan ülkelerde eğitim düzeyinin yükselmesinin işsizliği neden azaltmadığı derlenmiştir. Bütün çalışmalarda neredeyse aynı sonuçlar elde edilmiştir. Kısacası, bütün çalışmaların, eğitimin vasıfsızlığından, piyasa taleplerini karşılamamasından, staj eksikliğinden, sosyo-ekonomik politikaların oluşturulmasında kurumlar arası koordinasyon eksikliğinden bahsedilmektedir. Şüphesiz bütün tespitler yerindedir. Ancak, gelişmekte olan ülkelerdeki eğitimli bireyler için pozisyon darlığından ve yüksek eğitimli; mühendisler, denetçiler, yöneticiler, teknik elemanlar, muhasebeciler...vb. bireylerin istihdamı için katma değer üreten yatırımların eksikliğinden bahsedilmemiştir. Ancak, hiçbir çalışma da gelişmekte olan ülkeler de yaşanan işsizliğin yapısal işsizlik olduğu ve söz konusu işsizliğin sadece eğitim düzeyi ile ortadan kaldırılamayacağı, yatırımların gerçekleşmesi ve girişimciliğin artması için gerekli hukuksal düzenlemelerin ve emek, sermaye ve mal piyasalarının şeffaflığı üzerinde durulmamıştır. Gelişmekte olan ülkelerde yetişmiş bir genetik uzmanının, uzay bilimcinin, bilgisayar mühendisinin, matematikçinin, fizikçinin, biyoloğun, vb. iş bulabileceği çalışma alanlarının ve iş ortamının yetersizliği eğitimli bireylerin işsizliğinin en temel nedenidir. Bu nedenle, gelişmekte olan ülkelerde, eğitim sistemi ile ekonomik politikalar birlikte ele alınmalıdır. Özellikle 4.0 sanayi devrimiyle gelecekteki on yılları meşgul edecek yapay zeka ile teknolojik gelişmeler gelişmekte olan ülkelerin eğitim ve ekonomik politikalarını ciddi düzeyde etkileyecektir. Bu bağlamda, gelişmekte olan her ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de sosyo-ekonomik açıdan kısa-orta-uzun vadeli

olmak üzere ne tür politikaların oluşturulacağı üzerinde, akademik ve iş alemini de kapsayacağı, tartışmaların yapılabileceği ortamın oluşturulması gereklidir. Bu sayede girişimciliğin önündeki engellerin tartışılması sağlanmalı ve gerekli düzenlemeler ile ulusal ve uluslararası girişimciliğin, dolayısıyla yatırımların artması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

BRAUNS, H., GANGL, M. & SCHERER, S. (1999). Education and Unemployment: Patterns of Labour Market Entry in France, the United Kingdom and West Germany, Mannheim Centre for European Social Research (MZES) University of Mannheim, P.O. Box 103462, D-68131 Mannheim, Germany, ISSN 1437-8574 <http://www.mzes.uni-mannheim.de> (Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017)

ÇEVİK, Ö.C.(2015). Güney Kore Kalkınmasında Mesleki Eğitim Sisteminin Rolü, İş ve Hayat Dergisi, 1(2), ss.69-92.
http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/29_guney_kore_kalkinmasinda_mesleki_egitim_sisteminin_rol_u.pdf(Erişim: 11.07.2017)

DORMBUSCH, R. ve FISCHER, S.(1998). Makroekonomi, çev. Erhan Yıldırım (editör), Salih ak, Mahir Fisunođlu, Refia Yıldırım, (1.Baskı), McGraw-Hill-Akademi ortak yayını, ISBN: 0071156836, Ankara.

EKİN, N. (1980). Gençlerin İşsizlik Sorunu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi 1980 Yılı Sosyoloji Konferansları,Tütengil'e Armađan, 18.Kitap, Fakülteler Matbaası, İstanbul.

ERDEM, E. & TUGCU, C.T. (2012). Higher Education and Unemployment: A Cointegration And Causality Analysis Of The Case Of Turkey, European Journal of Education, 47(2), pp.299-309.

HUNADY,J & PISAR,P.(2016). Higher Education And Regional Unemployment: Is There Any Relation Between Them?, Conference Paper, pp.157-167 <https://www.researchgate.net/publication/310605337> (Erişim: 11.07.2017)

ILO, İstatistikler ve Veri Tabanı, <http://www.ilo.org> (Erişim: 08.06.2017)

KABAKLARLI, E. & GÜR, M.(2011) Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-Bütünleşme Analizi,s.5, https://scholar.google.com.tr/scholar?lookup=0&q=Kabaklarl%C4%B1,+M+G%C3%BCr,T%C3%BCrkiye%E2%80%99de+Gen%C3%A7+%C4%B0%C5%9Fsizlik+Sorunu+ve+Ekonomik+Belirleyicilerinin+Uzun&hl=tr&as_sdt=0,5 (Erişim Tarihi : 28 Aralık 2017)

KAVAK, Y.(1997). Eğitim, İstihdam ve İşsizlik İlişkileri, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 13, ss.21-26.

KLEIN, M.(2015). The Increasing Unemployment Gap Between The Low And High Educated In West Germany: Structural Or Cyclical Crowding-Out?, Article In Social Science Research, DOI: 10.1016/j.ssresearch.2014.11.010, <https://www.researchgate.net/publication/269730479> (Erişim: 11.07.2017)

KOSTOVA, N. M. & KOTEVSKA, B.(2011). Macedonia: Education Vs. Unemployment - A Way Out Of Poverty?, Journal For Labour And Social Affairs In Eastern Europe, 14(2), pp.251-266.

LAVRINOVICHA, I., LAVRINENKO,O & TEIVANS-TREINOVSKIS, J. (2015). Influence of Education On Unemployment Rate and Incomes of Residents, Procedia - Social and Behavioral Sciences vol.174 3824-3831, doi: 10.1016/j.sbspro.2015.01.1120 (Erişim: 11.07.2017)

LIPSEY, R.G.,COURANT,P.N., PURVIS, D.D & STEINER, P.O. (1992). Macroeconomics, Harper Collins College Publishers,Tenth Edition.

NOVELLA, M.L. & DUVIVIER,M.(2015). The relationship between unemployment duration and education, The case of school leavers in Belgium, Federal Planning Bureau, Economic Analyses And Forecasts, Working Paper 10-15 <http://www.plan.be> (Erişim: 11.07.2017).

NÚÑEZ, I & LIVANOS, I.(2010). Higher Education and Unemployment In Europe: An Analysis Of The Academic Subject And National Effects, Article In Higher Education, 59(4), pp. 475-487.

ÖZAYDIN, M.M., METİN B. & KURNAZ, I.(2009),The Role of Education in Labor Markets in Turkey: A Labor Demand - Side Approach, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 11(2). ss.141-170.

- ÖZCAN, P.M., TEPEKULE, U. & KAYALIDERE, G. (2016). Eğitim Kalitesinin Genç İşsizliği ile İlişkisi: PISA Test Sonuçları Üzerinden Bir Değerlendirme, Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, 1(2), ss.89-113.
- RAIES, A & MIMOUN, M.B. (2016). Hiring Costs, Education and Employment: A case study of Saudi Universities, Conference Paper, International Conference on Entrepreneurship, Global Business, Economics, Finance and Social Sciences (IC16Mumbai Conference) ISBN: 978-1-943579-23-5, 12-14 February, Paper ID: VMF6104.
- RAJMOHAN, R. & ABEYSEKERA, N.(2016). Impact of the Quality of University Education on Labour Market in Sri Lanka, International Journal of Business and Management Invention, 5(9), pp.71-76, ISSN:2319-8028.
- RIDDELL, W.C & SONG, X. (2011). The Impact of Education on Unemployment Incidence and Re-Employment Success: Evidence From the US Labour Market, Article in Labour Economics, Discussion Paper Series, Discussion Paper No. 5572, Germany.
- SAYIN, F.(2011). Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(4) ss. 33-53.
- SELİM S., KIRGEL,D., ÇELİK,O. & YAZICIOĞLU,H. (2014). Türkiye’de İşsizliğin Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 10(22), ss.1-26.
- SNIESKAA, V., VALODKİENEB,G., DAUNORİENEC,A. & DRAKSAITED,A.(2015). Education And Unemployment In European Union Economic Cycles, 20th International Scientific Conference Economics and Management -(ICEM-2015), Procedia - Social and Behavioral Sciences 213, 2015, pp.211-216
Source: RePEc, <https://www.researchgate.net/publication/226646666> (Erişim: 11.07.2017)
- TARVID, A. (2010). Field of Higher Education and Unemployment Risk in European Countries, New socio-economic Challenges of Development in Europe, October 7-9, Riga, University of Latvia. pp.87-96
- ÜLGENER, S. (1991) Milli Gelir, İstihdam Ve İktisadi Büyüme. (7.Baskı), Der yayınları, İstanbul.
- WEISBERG, Y & MELTZ, N.(1999), Education and Unemployment In Israel, 1976-1994: Reducing the Anomaly, Relations Industrielles , 54(4), pp. 643-853